

Conëjuwan Atuq

El zorro con el conejo

Quechua de Margos – Yarowilca – Lauricocha,
Huánuco

© 2018 Asociación Cristiana JAWCA
Pasaje San Mateo, Lote 05, La Esperanza — Amarilis
Huánuco — Perú — 2018

Ilustrador: Jhonel Rosales Córdova

Unayshi juk atuq uyshata suwakurir saksashqanyaq mikurqan. Nirkurnashi yöra sikinman aywaykur punukäkurqan. Tsaycho punukashqa kaykaptinshi conëjuqa zanaoriawan umacho saqmaykurqan. Tsayno saqmaykuptinshi atuqqa mantsakashqa rikcharkamurqan. Rikcharkamur maytsaypapis rikachakurqan “¿Pitaq saqmaykamashqa, calläju?” nir. Tsayno rikchakuykashqanchöshi conëju qeshpiykaqta rikarqan. Tsayshi conëju qepanta aywarqan: “Kananmi ichanqa taripashqächo mikushaq, calläju” nishpan.

Tsayno qeshpiyakashqanchöshi
conëjuqa esquinata tumarir jatun-
karay rumita tuknaqtukurqan. Tsay-
man atuq rabyashqa chayaptinshi
conëjuqa kayno nirqan: —¡Wawqi,
wawqi! Apripösumi qamta rikcha-
tsishqä kay rumita tuknäshimänay-
kipaq. Apurädu jukla tuknäshimay
mana ishkinanpaq. Kay rumi ishkip-
tinga juiciu finalmi kanqa. Kay rumi
tsaparaykashqan uchkupa nina yar-
qamurmi kay patsata rupaykar
ushanqapaq. Tsayno kaptinqa
lapantsimi rupaykar ushakäshunpaq.

Tsayno niptinshi atuqqa: —
¿Rasunpaku tsayno kanqa? —nirqan.

Tsayshi conëjuqa: —¡Rasunpami
tsayno kanqa ari, wawqi! Jukla

tuknaräshimay kay rumi mana
ishkimunanpaq. Mana tuknäshimap-
tikiqa vincimanqami.

Niptinshi atuqqa criyishpan tsay
jatunkaray rumita tuknarëshirqan.
May höra tuknaraykashqanchöshi
conëjuqa atuqta kayno nirqan: —
Wawqi, mejor aywä aparamushaq
picuta y barrëtata. Nirkurnami
rumikunata oqtirkur kay jatun rumita
shumaq cuñashunpaq.

Tsayno niptinshi atuqqa: —Jukla
ayway, ari —nirqan. —¡Ichanqa apu-
rayla kutimunki! ¡Cuidädu täkamun-
kiman!

—Mana täkamuylapami apurayla
kutiramushaq —nishpan aywarqan.

Tsayno nir aywaykarpis conëjuqa mananashi kutirqannatsu. Tsayshi atuqqa tuknaraykashqancho pasaypa utikashqana kar ichiklata makinta japshirkatsirqan “mä, ¿rasunpaku tunimunqa?” nishpan. Tsayno japshirkatsiptinpis rumiqa kanqalanchöshi mana kuyukuypa ichiraykarqan. Tsayshi tuknaraykashqanpita kachariykurqan. Tsayno kachariykuptinpis manashi rumiqa kuyukurqantsu.

Tsawraqa rumi mana kuyukuptinshi atuqqa kayno nirqan: “¿Engañaykamashqa imashqachi calläju! ¿Kayno engañamashqanpita kanaanqa manami gustunwanqa kachaykushaqchu calläju! Maychöpis tarishqäyaqmi

qatipäshaq. Tsaychömi tuluntapis aqulluypa shakarraq mikushaq calläju.”

Tsayno nirshi pasaypa rabyashqa conëjuta ashir aywarqan. Tsayshi juk patakman jeqarkunanpaqqa conëjuqa karutana warakayla cöriykarqan. Tsayno qeshpiykaqta rikarshi atuqqa kayno nirqan: “Lulaparkamarpis tsayno qeshpinkiraq ¿aw? Kananmi ichanqa maychöpis tarishqächo tuluykitapis shakarraq mikushayki”. Tsayno nirshi elqanay elqanarraq atuqqa aywarqan.

Tsayno qatipaykaqta rikarshi conëjuqa pasaypa wanukarraq pampata uchkuyta qalaykurqan. Tsayshi atuq chayaykuptin kayno nirqan: —¿Ima-

paqtaq rumita kachariykur
shamushqanki, wawqi? Kanan juiciu
finalnami qalaykushqa. Maytsaytapis
kananqa nina rupaykar ushanqami.
Tsayno karqa noqantsitapis kanan
ruparmi ushamäshunpaq. Kay
pampata jukla uchküshimay tsayman
pakakunantsipaq.

Tsayno niptinshi atuqqa: —¿Ra-
sunpaku tsayno kaykan? —nirqan.

Tsayshi conëjuqa: —Aw, rasun-
pami wawqi, jukla uchküshimay.
Nina yarqamushqana intëru
mundupa rupamänantsipaq —nirqan.

Tsayno niptinshi atuqqa jukla
uchküshiyta qalaykurqan. Rurita
uchkurirnashi conëju kayno nirqan:

—Kananqa noqata puntata pampaykamay.

Tsayno niptinshi atuqqa: —¡Mejor noqata puntata pampamay! —nirqan.

—¡Noqatarraq puntataqa! —nirqan conëjuqa.

—¡Noqa puntata yaykushaq! —nirqan atuqqa.

Niptinqa: —Buënu, qam yaykuy, ari —nirqan conëju.

Tsayno nir uchkuman atuq yaykup-tinshi conëjuqa atuqta pampaykur-qan. Tsaycho pampaykuptinshi atuqqa jämäytsaypa wanurqan.

Yachatsikuy: Lutalaqa pitapis ama criyishuntsu. Tsaypa trukança shumaq tantiyakushun rasunpa

nimashqantsita o
lulapämashqantsitapis.